

# ВІДГУК

офіційного опонента

**Резван Оксани Олексіївни**

на дисертаційне дослідження

**Бондаренко Євгенії Володимирівни**

**«Формування професійно-мовленнєвої компетентності**

**майбутніх спеціалістів судноводіння у процесі фахової підготовки»,**

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Специфіка сучасної транспортної системи полягає у реалізації міжнародних проектів та комунікацій, а отже, працівники кожної із галузей цієї системи – водної, авіаційної, автомобільної, залізничної – має бути готовим до діяльності в міжнародних екіпажах, що обумовлює, по-перше, сформованість мовленнєвої іншомовної компетентності як чинника процесу комунікації, а по-друге, актуалізації особистісних якостей, що впливають на здатність швидко приймати оптимальні рішення в екстремальних умовах та доносити їх до членів команди, соціальної взаємодії у поліетнічному екіпажі, попередження конфліктів, які можуть виникнути на ґрунті міжкультурних розбіжностей. Зважаючи на те, що діяльність сучасного судноводія як представника професій водної галузі цілком відповідна зазначеним вимогам до фахівців транспортної системи, стає зрозумілим вибір теми дисертації, представленої на захист.

Актуальність теми дослідження підтверджується й необхідністю усунення виявлених авторкою суперечностей, які викрили недостатній рівень теоретичної й практичної розробленості означеної проблеми та обумовили визначення теми й мети дослідження.

Дисертанткою чітко визначено завдання дослідження, обґрунтовано та деталізовано застосування методів пошукової роботи. Слід зазначити, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою.

На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертантка реалізувала всі окреслені завдання, розкрила тему в чіткій послідовності.

Не викликає заперечення наукова новизна дослідження, у якій автором вперше теоретично обґрунтовано й реалізовано модель формування професійно-

мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв та педагогічних умов (забезпечення усвідомлення майбутніми судноводіями значення професійно-мовленнєвої компетентності як чинника досягнення успішності їхньої професійної діяльності; поетапне розширення лінгвістичних, соціолінгвістичних, фахових знань, формування мовленнєвих умінь та вмінь взаємодії, переконання, самооцінки з їх проекцією на площину специфіки діяльності судноводія; оптимізація аудиторної та позааудиторної діяльності майбутніх фахівців із забезпечення інтеракції, співпраці, моделювання, наукового пошуку, самодіагностики та корегування професійно-мовленнєвої компетентності) як функціонального ядра реалізації зазначеної моделі; *уточнено* суть поняття «професійно-мовленнєва компетентність майбутніх судноводіїв» (як особистісне утворення, котре віддзеркалює переконання у важливості володіння українською та англійською мовами за професійним спрямуванням, знання про норми мови, вміння в аудіюванні, говорінні (монологічному, діалогічному), читанні, письмі з урахуванням особливостей професійної діяльності судноводіїв, здатність до комунікативної взаємодії у мультикультурному просторі, співпраці, рефлексії та корекції курсантами свого мовлення).

Заслугове на схвалення проведений здобувачкою глибокий аналіз різних наукових позицій щодо тлумачення концептів «фахова підготовка майбутніх судноводіїв», «професійна та професійно-мовленнєва компетентність судноводіїв». Особливо цінним визначаємо актуалізацію уваги дисертантки на таких аспектах понятійного апарату: умінні виявляти інформаційну недостатність, знання правової сфери трудових відносин, розуміння тенденцій розвитку професійної галузі – у визначенні особливостей професійної компетентності фахівців технічного профілю; вдосконаленні умінь професійного діалогічного мовлення через організацію взаємодії у професійно-орієнтованих ситуаціях (наприклад, у діалогах між судноводієм та представниками судноплавної компанії) – у визначенні змісту поняття «професійно-мовленнєва компетентність судноводіїв».

Підтримуємо автора у логіці її представлення структури професійно-мовленнєвої компетентності майбутнього судноводія згідно із уявленням про сутність зазначеного утворення. Так, цікавим видається виділення дисертанткою у

змісті компонентів професійно-мовленнєвої компетентності прагнення до активного життя (мотиваційно-аксіологічний компонент); конвіктивні уміння – уміння вселяти впевненість, рішучість, переконувати інших (діяльнісно-процесуальний компонент).

Значущим для практичного підтвердження корисності дослідження можна вважати орієнтацію дисертантки на формування професійно-мовленнєвої компетентності в контексті професії судноводія, в аспекті чого визначається важливість умінь управління рухом суден, розміщення вантажів, використання карт, метеорологічних даних, сигналів аварійно-попереджувальної сигналізації, опрацювання інформації щодо конструкції, експлуатації та безпеки судна, технології його обслуговування в портах, міжнародних правил попередження зіткнень суден, тренувальних дій з рятувальними шлюпками тощо.

Переконливим є представлення автором формувального етапу експерименту, у межах якого логічно простежується зв'язок теоретичних ідей зі способами їх практичної реалізації.

Цікавим підходом щодо реалізації наукової моделі формування досліджуваного якісного утворення у майбутніх судноводіїв вважаємо представлену автором експериментальну діяльність, упроваджену на адаптаційно-підготовчому, навчально-творчому, продуктивно-технологічному та рефлексивно-корекційному етапах.

Вдалим видається розподіл авторкою функціональних цілей занять з англійської мови щодо формування загальної професійно-мовленнєвої компетентності. Так, у організації самостійної роботи студентів увага приділялась розвитку в курсантів умінь читання, письма, монологічного мовлення, тоді як у метою організації розмовного клубу визначалась активізація вмінь аудіювання та говоріння. Крім того, варто зауважити, що дисертантка вміло диференціює програму діяльності розмовного клубу щодо рівня готовності курсантів брати участь у розмовних темах: на першому курсі студенти опрацьовували теми, пов'язані із використанням англійської мови в персональній (розмовні ситуації у

порту, готелі, поліцейському відділку тощо), а на другому – у професійній (підготовка до співбесіди у крьюінгах) та соціальній сферах.

Підтримуємо дисертантку у спробах виокремити інноваційні тематичні ситуації, застосовувані у колективно-творчих завданнях (наприклад, прогнозування та розробка варіантів розмови з представниками контролюючих організацій), у контексті проектної діяльності (тематичні коворкінги, інтерв'ю, аналітичні проекти тощо). Цінним у методиці організації зазначеної діяльності вважаємо конкретизацію науковцем матеріальних продуктів як форм результатів кожного із видів діяльності: тез до збірки наукових праць студентів, розробки рекомендацій для спілкування в інтернаціональному екіпажі, розробки «прогноз-рекомендацій» з розвитку морського транспорту в Україні тощо.

Схвальним є вибір дисертанткою прикладних технологій навчання, призначених оптимізувати індивідуальні ресурси викладача та курсанта у процесі навчальної діяльності. Так, автор підкреслює корисність використання низки тренажерів-стимуляторів для підготовки та перевірки знань з електронних картографічних та навігаційно-інформаційних систем, платформи MOODLE – для комплексної перевірки знань та професійних умінь курсантів у режимі незалежного комп'ютерного тестування. Зауважуємо, що використання технологій телеспілкування дозволяло курсантам різних філіалів Національного університету «Одеська морська академія» усвідомлювати себе одиницями єдиного навчально-професійного середовища.

Заслуговує на схвалення грамотно проведений статистичний аналіз отриманих даних педагогічного експерименту, зокрема використання критерію Пірсона для підтвердження суттєвості відмінності значень статистичних характеристик у контрольній та експериментальній групах.

Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

У цілому дисертація складає позитивне враження. Дане дослідження може бути кваліфіковане як вагомий внесок у професійну педагогіку в контексті професійної підготовки фахівців для транспортної галузі.

Разом з тим, ґрунтовний аналіз матеріалів дисертаційної праці Євгенії Володимирівни Бондаренко дозволяє висловити деякі побажання і в певній мірі дискусійні зауваження і судження.

1. Позитивно оцінюючи проведення дисертанткою ґрунтового аналізу проблеми дослідження у наукових працях вітчизняних авторів, вважаємо зауважити про недостатність висвітлення аналізу проблеми формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців у роботах зарубіжних науковців.

2. Підтримуючи автора у висвітленні теоретичних підходів формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх судноводіїв (с. 67-83), вважаємо доцільним представлення у підрозділі 1.3 модельного підходу до розробки та впровадження педагогічних умов реалізації моделі.

3. Робота набула б більшої доказовості за умови характеристики дисертанткою значення науково-дослідницької діяльності як методу формування вмінь письмового мовлення майбутніх судноводіїв (с. 182-183).

4. Зауважуємо про певні порушення логіки доказовості у діагностиці сформованості інтерактивних, конвіктивних, рефлексивно-корекційних умінь за процедурно-функціональним критерієм, що відображав сформованість діяльнісно-процесуального компоненту. За думкою автора, ця діагностика мала здійснюватись за методикою експертної оцінки та самооцінки відповідно до результатів анкетування респондентів. Однак у додатках В1 - 3 представлено лише бланки обчислення рівня сформованості зазначених умінь, тоді як зміст анкет – відсутній.

5. Уважаємо, що формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх спеціалістів не варто було конкретизувати через визначення певної спеціальності підготовки фахівців – судноводіїв. Зазначений процес може здійснюватись у межах гуманітарної підготовки здобувачів транспортної галузі в цілому, а отже – наголошуємо на перспективності даного наукового дослідження.

Водночас, зазначені зауваження та побажання в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вважаючи, що дисертація є самостійним завершеним дослідженням, а отримані результати є важливими для педагогічної



науки та практики, вона заслуговує позитивної оцінки.

Отже, правомірно зробити загальний висновок про те, що дисертація **«Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх спеціалістів судноводіння у процесі фахової підготовки»** відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження **Бондаренко Євгенії Володимирівні** наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти».

Офіційний опонент – доктор педагогічних наук,  
професор, завідувач кафедри  
мовної підготовки, педагогіки та психології  
Харківського національного університету  
міського господарства імені О.М. Бекетова



О.О. Резван

